شکورنیا عبدالحسین ۱*
دکتر احمدی فاطمه ۲
دکتر مظفری فاطمه ۳

۱- مربی گروه ایمونولوژی، دانشگاه علوم پزشکی اهواز
۲- استادیار گروه بیماری‌های عفونی و گرمسیری، دانشگاه علوم پزشکی اهواز
۳- پزشک عمومی، پژوهشگر

* **نشانی نویسنده مسؤول:** اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، دانشکده پزشکی

تلفن: ۰۹۱۶۳۱۳۲۶۰۲

نشانی الکترونیکی:

Shakurnia@yahoo.com

مجله علمي سازمان نظام پزشكي جمهوري اسلامي ايران، دوره ۳۲، شماره ۱، تابستان ۱۳۹۳: ۱۱۳-۱۲۰

● **مقاله تحقيقي** کد مقاله: ۱۰

عوامل مؤثر در انتخاب رشته تخصصی دستیاران شاغل به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز: یک مطالعه مقطعی در سال ۱۳۹۲

چکیده

زمینه: بررسی انگیزه‌ها و علل انتخاب رشته دستیاران پزشکی می‌تواند در تربیت پزشکان متعهد و ارتقای سطح سلامت در جامعه مؤثر باشد. این مطالعه با هدف بررسي انگيزه‌ها و عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تخصصي دستياران پزشكي انجام شده است.
روش کار: در یک مطالعه توصیفی- مقطعی علل انتخاب رشته ٤٢٩ دستیار شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز مورد بررسی قرار گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه پژوهشگر ساخته‌ای بود مشتمل بر ۲۸ سؤال که روایی محتوایی آن توسط متخصصان و روایی‌سازه آن با استفاده از تحلیل عاملی بررسی شد. پایایی آن نیز از طریق آلفای کرونباخ با ضریب ۰/۸۱۰ تأیید شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش‌های آمار توصیفی و تحلیلی تجزیه و تحلیل گردید.
یافته‌ها: تعداد ۲۲۰ نفر (٥۲/٤%) از دستیاران مرد، ۳۱۰ نفر متأهل (۷٥/٤%) با میانگین سنی ٤/۹±۳٤/۸ بودند. از نظر دستیاران شرکت‌کننده در مطالعه کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر با میانگین ٤/۳۳±۰/۷ از ٥ و بعد از آن علاقه شخصی و کمک به مردم به ترتیب با میانگین ٤/۱٥±۰/۸ و ۳/۹۸±۰/۹ از اهمیت بالاتری برخوردار بودند. موقعیت اجتماعی و درآمد بالا و همچنین راحتی و بی‌دردسر بودن به ترتیب با میانگین۳/٦۱±۱/۰ و ۲/٤۸±۱/٤ اهمیت کمتری در انتخاب رشته داشتند. میانگین عامل راحتی و بی‌دردسر بودن در زنان (۲/٦٥) به طور معنی از مردان (۲/۲۳) بالاتر بود (p<۰/۰۲). مقایسه عوامل مؤثر در انتخاب تخصص بین دستیاران رشته‌های مختلف تفاوت معنی‌داری نشان داد (p < ۰/۰٥).
نتیجه‌گیری: توجه بیشتر دستیاران به عواملی همچون توانایی انجام خدمات بهتر، کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت در انتخاب تخصص در مقایسه با تأثیر کمتر عواملی همچون موقعیت اجتماعی، اقتصادی و رفاهی نشان می‌دهد که دستیاران در انتخاب رشته بیشتر علایق خود و نیازهای جامعه را مبنا قرار داده‌اند. آگاهی از عوامل مؤثر بر انتخاب رشته برای مسؤولین مربوطه در تعیین راهبردهاي مناسب براي ارتقای سطح آموزش و بهداشت در جامعه کمك خواهد کرد.
واژگان کلیدي: عوامل موثر، انتخاب تخصص، دستیاری پزشکی، اهواز

مقدمه

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

انتخاب رشته دستیاران پزشکی فرآیندی است پیچیده که عوامل زیادی در آن نقش دارند [۱]. عوامل مؤثر بر انتخاب رشته عواملی هستند که تصویری از یک حرفه ایجاد می‌کنند که منجر به انتخاب آن حرفه توسط فرد می‌گردد. بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب یک رشته می تواند در شناخت و تقویت انگیزه‌های ورود به آن رشته کمک کند [۲].

انگیزه و علاقه از ارکان اساسی پیشرفت هر فرد نسبت به زمینه مورد علاقه وی از جمله ادامه تحصیل در یک رشته خاص می‌باشد. رقابت شدید جهت ورود به تحصیلات عالیه در دانشگاه‌ها باعث شده است که افراد با انگیزه‌های مختلف و حتی بدون آگاهی و شناخت کافی نسبت به رشته انتخابی وارد دانشگاه شوند. جستجوي آگاهانه اطلاعات در مورد رشته‌هاي دانشگاهي و بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب یک رشته مي‌تواند در رضایت از تحصیل و موفقیت دانشجویان تأثیر بگذارد و از طرف دیگر زمینه تعهد به حرفه مرتبط با رشته تحصيلي را که افراد در آینده اختیار خواهند کرد، فراهم نماید [۳-۴].

دستیاران پزشكي به عنوان يك زير مجموعه از نيروهاي اصلي بخش بهداشت و درمان، در آینده عهده‌دار تأمین، حفظ و ارتقاي سطح سلامت جامعه خواهند بود. بنابراین بررسی انگیزه‌ها و میزان علاقه آنان به ادامه تحصیل در رشته تخصصی خود حائز اهمیت زیادی می‌باشد. انگیزه دستیاران پزشکی در انتخاب رشته باید متناسب با اهداف و ایده‌آل‌های آنها باشد تا بتوانند با اتمام موفقیت‌آمیز تحصیلات، نقش خود را به عنوان يك نيروي متخصص در جامعه به خوبي ايفا نمايند [۵].

مطالعات متعددی در کشورهای مختلف انگیزه دستیاران پزشکی جهت ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این بررسی‌ها، علاقه شخصی، خدمت به مردم، ارائه خدمات درمانی بهتر، موقعیت اجتماعی و درآمد کافی از مهم‌ترین علل انتخاب رشته تخصصی گزارش گردیده است [۶-۱۰]. بررسی انگیزه‌های دستیاران در انتخاب رشته تخصصی می‌تواند زمینه‌ای جهت شناسایی و تقویت این انگیزه‌ها شده و در نهایت به موفقیت و پیشرفت آنان کمک نماید.

شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تخصصی توسط دستیاران از جمله ضرورت‌هايي است که مي‌تواند به برنامه‌ريزي موفق براي تربیت پزشکان حاذق و توانمند و کیفیت کادر پزشکی و ترکیب نیروی کار پزشکی مورد نیاز جامعه كمك نمايد. آگاهي از علل و عوامل تأثیرگذار در انتخاب رشته تخصصی هم براي برنامه‌ريزان آموزش پزشکی در دانشگاه‌ها و هم برای مدیران سلامت در جامعه مي‌تواند مفید باشد. از آنجایی که تاکنون مطالعه جامعی در ارتباط با علل و عوامل مؤثر در انتخاب رشته دستیاران پزشکی انجام نشده این مطالعه با هدف تعیین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دستیاران شاغل به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شده است.

روش کار

این پژوهش یک مطالعه توصیفی- مقطعی است که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شد. روش نمونه‌گیری سرشماری بود و کلیه دستیاران شاغل به تحصیل در بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه به تعداد ۴۹۷ نفر در مطالعه شرکت داشتند، لذا نمونه پژوهش مساوی جامعه پژوهش بود.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته دو قسمتی بود. بخش اول پرسشنامه شامل ۱۱ سؤال در باره مشخصات فردی دستیاران از قبیل سن، جنس، وضعیت تأهل، رشته تحصیلی، محل تولد و محل سکونت و اولویت‌های انتخاب رشته بود. بخش دوم مشتمل بر ۱۸ سؤال درباره عوامل مؤثر در انتخاب رشته تخصصی دستیار از قبیل؛ علاقه شخصی، موقعیت اجتماعی، درآمد، کمک به مردم و یا راحتی و بی دردسر بودن رشته تخصصی بود. پرسشنامه با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم و به ترتیب با نمره‌گذاری ۵ تا ۱ تهیه شده بود. جهت تعیین اعتبار علمی پرسشنامه از اعتبار محتوا و تحلیل عاملی استفاده شد. به طوری که پژوهشگران پس از مطالعه منابع مرتبط و مرور مقالات مشابه [۱۱-۱۳] پرسشنامه‌ای تهیه نموده و با استفاده از نظرات ۷ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده پزشکی این پرسشنامه ویرایش و اصلاح شد. روایی سازه آن نیز با استفاده از تحلیل عاملی بررسی شد پایایی پرسشنامه نیز از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ تعیین شد. پرسشنامه نهایی بی‌نام در اختیار دستیاران قرار گرفت و از آنان خواسته شد در صورت تمایل به شرکت در مطالعه، پرسشنامه را تکمیل نمایند.

داده‌های حاصل با استفاده نرم‌افزار آماری SPSS-۱۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و توزیع فراوانی) و آمار استنباطی (آزمون‌های آماری t مستقل، ANOVA و تحلیل عاملی) استفاده شد. سطح آماری معنی‌دار آزمون‌ها $\alpha<0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در مجموع از ۴۹۷ پرسشنامه توزیع شده، ۴۲۹ دستیار پرسشنامه‌ها را تکمیل و عودت دادند (درصد پاسخ‌دهی ۸۶/۳ درصد). از این تعداد ۲۲۰ نفر مرد (۵۲/۴ درصد) و ۲۰۰ نفر زن (۴۷/۶ درصد)، ۱۰۱ نفر مجرد (۲۴/۶ درصد) و ۳۱۰ نفر متأهل (۷۵/۴ درصد)، ۶۱/۵ درصد بومی استان خوزستان و ۳۸/۵ درصد از سایر استان‌ها بودند. میانگین سن در مردان ۵/۵±۳۶/۴ و در زنان ۳/۶±۳۳/۲

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

و در کل ۴/۹±۳۴/۸ بود. از تعداد کل دستیاران مورد بررسی ۲۷ درصد سال اول، ۲۳/۳ درصد سال دوم، ۲۴/۷ درصد سال سوم و ۲۵ درصد سال چهارم بودند.
تعداد ۲۸۳ نفر (۶۶/۵ درصد) از قبولی و ادامه تحصیل در رشته تخصصی خود راضی بودند و ۱۴۲ نفر (۳۳/۵ درصد) از رشته‌ای که در آن قبول شده بودند رضایت نداشتند.
در مرحله بعد برای دسته‌بندی سؤالات پرسشنامه و تعیین عوامل با روش تحلیل عاملی (Analysis Factor) از آزمون کایزر مایر و به دست آوردن ضریب KMO استفاده شد. برای این کار لازم بود ابتدا معیارهای تحلیل عاملی در مطالعه رعایت شده باشد و سپس بر اساس نتایج تحلیل عاملی سؤالات در عوامل مختلف دسته‌بندی شوند. در مورد تعداد نمونه برای تحلیل عاملی در صورتی که KMO بیشتر از ۰/۵ باشد، نشانه کفایت تعداد نمونه می‌باشد. اگر آزمون بارتلت معنی‌دار شود، نشانه وجود همبستگی بین متغیرهاست و امکان تحلیل عاملی وجود دارد [۱۴]. در این مطالعه KMO برابر ۰/۸۳۱ و آزمون بارتلت معنی‌دار بود (p<۰/۰۰۰۱). برای تحلیل عاملی از چرخش واریماکس استفاده شد. مطابق جدول ۱ نتایج تحلیل عاملی در ۵ گروه دسته‌بندی شد. این عوامل با توجه به محتوای سؤالات به صورت زیر نامگذاری شد: عامل یک، راحتی و بی‌دردسر بودن با ۴ سؤال، با ارزش ویژه (Eigenvalue) برابر ۴/۸ و پوشش ۳۰ درصدی واریانس؛ عامل دو، کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت با ۴ سؤال، با ارزش ویژه برابر ۳/۴ و پوشش ۲۱/۵ درصدی واریانس؛ عامل سه، کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر با ۳ سؤال، با ارزش ویژه برابر ۱/۶ و پوشش ۱۰ درصدی واریانس؛ عامل چهار، علاقه شخصی با ۳ سؤال، با ارزش ویژه برابر ۱/۲ و پوشش ۷/۵ درصدی واریانس و عامل پنج، موقعیت اجتماعی و درآمد بالا با ۲ سؤال، با ارزش ویژه برابر ۱/۱ و پوشش ۶/۷ درصدی واریانس را پوشش داد. این پنج عامل جمعاً ۷۵/۶۰۱٪ کل واریانس را پوشش دادند. نتایج نشان داد دو تا از سؤالات باید حذف شوند، زیرا از ضریب همبستگی پایینی برخوردار بودند و به هیچ دسته‌ای تعلق نداشتند. با حذف سؤال ۷ و ۱۲ داده‌ها به طور مناسبی دسته‌بندی شدند. در این حالت ضریب آلفای کرونباخ به ۰/۸۱۰ ارتقاء یافت. ضریب آلفای کرونباخ برای عوامل ۱ تا ۵ نیز به ترتیب به میزان ۰/۹۳۶، ۰/۸۶۷، ۰/۷۴۳، ۰/۶۹۰ و ۰/۷۱۷ محاسبه شد.
مقایسه عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تخصصی به تفکیک جنس در جدول ۲ نمایش داده شده است. نتایج نشان داد که فقط در عامل ۲، راحتی و بی‌دردسر بودن بین نظرات دستیاران زن و مرد تفاوت معنی‌داری وجود دارد (p<۰/۰۲).
بر اساس آزمون ANOVA مقایسه عوامل موثر در انتخاب تخصص بین دستیاران رشته‌های مختلف نشان داد که به جز در عامل۲، کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت و عامل۳، کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر که بین نظرات دستیاران تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. در بقیه عوامل بین میانگین نظرات دستیاران رشته‌های مختلف تفاوت معنی‌دار آماری وجود دارد (جدول ۳).
مقایسه عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تخصصی در دستیاران زن و مرد رشته‌های مختلف بر اساس آزمون t نشان داد که در دستیاران رشته‌های پاتولوژی (F=۴/۶۰±۰/۵، m=۳/۴۵±۰/۹ و p=۰/۰۴۷) و رادیولوژی (F=۴/۱۳±۰/۵، m=۳/۰۵±۱/۲ و p=۰/۰۱۲) عامل۱. راحتی و بی‌دردسر بودن برای دستیاران زن اهمیت بیشتری داشته است. همچنین عامل ۳. کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر از نظر دستیاران زن رشته روانپزشکی (F=۴/۶۴±۰/۴، m=۴/۰۶±۰/۷ و p=۰/۰۲۷) و از نظر دستیاران مرد رشته چشم پزشکی (F=۱/۶۶±۱/۱، m=۴/۵۹±۰/۴ و p=۰/۰۰۱) از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. نتایج همچنین نشان داد که از نظر دستیاران مرد رشته قلب و عروق عامل ۲. کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت (F=۳/۵±۱/۳، m=۴/۵±۰/۶ و p=۰/۰۲۷)؛ و از نظر دستیاران زن رشته قلب و عروق عامل ۵. موقعیت اجتماعی و درآمد بالا (F=۴/۳۱±۰/۴، m=۳/۹۱±۰/۴ و p=۰/۰۴۴) اهمیت بیشتری در انتخاب رشته داشته است.
بر اساس آزمون t ارتباط آماری معنی‌داری بین عوامل مؤثر در انتخاب تخصص با متغیرهای وضعیت تأهل و محل سکونت وجود نداشت. همچنین بر اساس آزمون ANOVA نیز ارتباط آماری معنی‌داری بین عوامل مؤثر در انتخاب تخصص با سال ورود به دوره دستیاری به دست نیامد.

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه در مجموع تصویری از عوامل مؤثر در انتخاب رشته تخصصی در دستیاران را نشان داد. شناسایی انگیزه‌های ورود به دوره دستیاری می‌تواند زمینه‌ای جهت تقویت این انگیزه‌ها شده و در نهایت با رشد و بالندگی دستیاران و پیشرفت تحصیلی آنان زمینه های تربیت پزشکان موفق و کارآمد را فراهم نماید.
دستیاران شرکت‌کننده در این مطالعه کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر را مهم‌ترین دلیل در ورود به دوره دستیاری و انتخاب رشته تخصصی گزارش نموده‌اند. با توجه به افزایش تعداد پزشکان عمومی در سال‌های اخیر از یک جهت و گرایش مردم به مراجعه مستقیم به پزشکان متخصص از طرف دیگر، موقعیت و جایگاه پزشکان عمومی در جامعه شدیداً تضعیف شده است. زیرا بیشتر افراد ترجیح می‌دهند جهت امورات درمانی خود بیشتر به پزشکان متخصص مراجعه نمایند. بنابراین کسب تخصص برای پزشکان عمومی حیاتی بوده و آنها نهایت تلاش خود را مصروف می‌دارند تا به هر نحو با قبولی در دوره دستیاری از این تنگنا خلاصی پیدا کنند. در

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

مطالعه‌ای با هدف بررسی عوامل مؤثر در انتخاب رشته تخصصی در ترکیه نیز افزایش توانمندی و خدمت به بیماران از علل ورود به دوره دستیاری و انتخاب رشته تخصصی اعلام گردیده است [۱۵] که با یافته‌های این مطالعه همخوانی دارد.
علاقه شخصی دستیاران، پس از عامل کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر، دومین عامل تمایل و انگیزه ورود به دوره دستیاری و انتخاب تخصص در مطالعه حاضر بود. که با نتایج مطالعات دیگر همخوانی داشت [۱۸-۱۶]. یافته‌های یک مطالعه در بریتانیا علاقه شخصی دستیاران را مهم‌ترین انگیزه آنان در انتخاب رشته تخصصی اعلام نموده است [۱۶]، که با نتایج این مطالعه هماهنگی دارد. خوروش و همکاران (۱۳۹۱) با بررسی علل انتخاب رشته دستیاران دانشگاه‌های مختلف اعلام کرده‌اند که انگیزه ۴۵/۴ درصد دستیاران از انتخاب رشته تخصصی علایق شخصی بوده است [۵]. علاقه به رشته انتخابی می‌تواند موجب پیشرفت و ارتقای علمی و یا بر عکس منجر به دلزدگی و ناامیدی از ادامه تحصیل شود. این انگیزه رضایت بخش و مطلوب است، چرا که نگرش مثبت به حرفه و محیط کار یکی از ابعاد رضایتمندی شغلی می‌باشد.
سومین اولویت دستیاران در انتخاب تخصص کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت بود. خدمت به مردم همواره یکی از عوامل جذاب اشتغال در بخش بهداشتی و درمانی بوده است. در این مطالعه نیز اولویت انگیزه خدمت به مردم نزد دستیاران نسبت به موقعیت اجتماعی و اقتصادی قابل توجه بوده و اهمیت بالاتری داشته است. یافته‌های مطالعات مختلف نشان می‌دهد خدمت به مردم همچنان عاملی مهم برای انتخاب رشته پزشکی می‌باشد [۲۱-۱۹]. نتایج یک مطالعه در ترکیه بیانگر آن بوده است که ۶۱ درصد دانشجویان، کمک به مردم و بعد از آن حفظ بهداشت عمومی و ارتقای سطح سلامت در جامعه را به عنوان مهم‌ترین علت انتخاب رشته تحصیلی ذکر کرده‌اند [۲۲]. بنابراین انتظار می‌رود مسؤولین با مغتنم شمردن این مسأله در نظام سلامت و رسیدن به حداکثر بهره‌وری با رعایت موازین اخلاقی و حرفه‌ای در حفظ و قداست این عامل بکوشند.
در مطالعه حاضر عواملی همچون موقعیت اجتماعی و درآمد بالا و همچنین راحتی و بی‌دردسر بودن رشته تخصصی اهمیت کمتری برای ورود به دوره دستیاری و انتخاب رشته تخصصی داشتند. موقعیت اجتماعی و درآمد بالا به عنوان چهارمین عامل در انتخاب تخصص توسط دستیاران در این مطالعه از عوامل با اهمیت در انتخاب رشته نبودند. این یافته‌ها با نتایج مطالعه پارسا (۲۰۱۰)، چانگ (۲۰۰۶) و سوبا (۲۰۱۲) مطابقت داشت [۱، ۱۷ و ۲۳]، اما با نتایج برخی مطالعات دیگر مبنی بر اولویت مسایل مادی و اجتماعی در انتخاب تخصص همخوانی نداشت [۲۵-۲۴]. این نتایج گواه بر این است که در مواردی عوامل اقتصادی و رفاهی می‌تواند در تمایلات تحصیلی دانشجویان در انتخاب رشته نقش اساسی داشته باشد.
عامل راحتی و بی‌دردسر بودن از نظر دستیاران کم اهمیت‌ترین عامل در انتخاب تخصص بیان گردیده بود. نتایج یک مطالعه در ترکیه نیز نشان داد که این عامل یکی از عوامل کم اهمیت‌تر در انتخاب رشته تخصصی توسط دستیاران بوده است [۲۶].
مقایسه نظرات دستیاران مرد و زن نشان داد که تنها در عامل راحتی و بی‌دردسر بودن رشته تخصصی تفاوت معنی‌داری بین دو جنس وجود دارد. و این عامل برای دستیاران زن از اولویت بالاتری برخوردار بوده است. این یافته با نتایج مطالعات انجام شده در کراچی پاکستان، دانشگاه زوریخ و منچستر انگلیس هماهنگ می‌باشد [۲۹-۲۷]. مسایل فرهنگی، سبک زندگی و گذرانیدن اوقات بیشتر با خانواده و والدین از علل تمایل خانم‌ها به انتخاب رشته‌های تخصصی راحت و سبک‌تر می‌باشد. نکته قابل توجه در این ارتباط اینکه به نظر می‌رسد کسب درآمد بالا عامل قوی‌تری برای مردان نسبت به زنان برای انتخاب تخصص بوده باشد؛ با این وجود. در مطالعه حاضر علیرغم بالاتر بودن میانگین نظرات مردان نسبت به زنان؛ این تفاوت به حد معنی‌دار آماری نرسید (۳/۶۷ در مقابل ۳/۵۴ ، P=۰/۱۶). احتمالا با توجه به تغییر سبک زندگی و افزایش مشارکت خانم‌ها در بازار کار، اهمیت مسایل اقتصادی برای خانم‌ها افزایش یافته است.
بررسی‌های انجام شده در مناطق مختلف نشان می‌دهد که در نگرش دستیاران رشته‌های مختلف جهت انتخاب تخصص تفاوت‌ها و تشابهاتی وجود دارد. عوامل فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و فردی و اعتقادی در شکل‌دهی تمایلات و انگیزه‌های افراد در مناطق مختلف جغرافیایی می‌تواند نقش اساسی داشته باشد (۳۲-۳۰). یافته‌های این مطالعه نیز نشان داد که عوامل مؤثر در انتخاب تخصص بین دستیاران رشته‌های مختلف متفاوت می‌باشد. عامل راحتی و کم دردسر بودن برای دستیاران رشته پوست اهمیت بالاتری داشت؛ اما برای دستیاران رشته‌های جراحی و اورژانس اهمیت کمتری داشت. عامل علاقه شخصی در دستیاران رشته رادیولوژی و داخلی از اهمیت بالاتر و در دستیاران رشته بیهوشی دارای اهمیت کمتری بود. موقعیت اجتماعی و درآمد بالا در دستیاران چشم و جراحی اعصاب دارای اهمیت بالاتر و از نظر دستیاران رشته اطفال و بیماری‌های عفونی از اهمیت کمتری برخوردار بود. نتایج یک مطالعه در تایوان نشان داد (۳۳) که فرصت‌های شغلی و ترجیحات شخصی با انتخاب تخصص مرتبط می‌باشد. برخی محققین بر این باورند که سبک زندگی، شرایط کاری و ساعات کار به عنوان عوامل مؤثر در انتخاب رشته دستیاران اهمیت بالایی دارند (۸-۷ و ۱۶). یافته‌های این مطالعه نشان داد که بین نظرات دستیاران رشته‌های مختلف در ارتباط با عوامل ۲ و ۳ تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارتی دستیاران رشته‌های مختلف در انتخاب تخصص عوامل کمک به مردم، ارتقای سطح بهداشت و توانایی انجام خدمات بهتر دارای اهمیت یکسانی بوده‌اند. اگر این روند در انتخاب رشته تخصصی تداوم داشته باشد. در آینده شاهد تربیت پزشکان متعهد و کارآمد خواهیم بود.
این مطالعه محدودیت‌هایی نیز داشت. جامعه مورد بررسی محدود به یک دانشگاه و مطالعه در منطقه جغرافیایی خاص انجام شد. بنابراین نتایج قابل تعمیم نبوده و باید با احتیاط تفسیر شوند. پیشنهاد می‌شود برای آگاهی از انگیزه‌های دستیاران سایر دانشگاه‌ها در این زمینه و راهنمایی و هدایت آنان به انتخاب رشته متناسب با انگیزه‌ها و علایق شان مطالعات مشابهی در سایر دانشگاه‌ها انجام گیرد.

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

نتایج مطالعه نشان داد کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر مهم‌ترین عامل مؤثر در ورود به دوره دستیاری و انتخاب تخصص می‌باشد. بعد از آن کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت و همچنین علاقه شخصی دارای اهمیت بالایی در انتخاب تخصص می‌باشند. اما موقعیت اجتماعی و در آمد بالا و راحتی و بی‌دردسر بودن از نظر دستیاران شرکت‌کننده در مطالعه کم اهمیت‌ترین عامل در انتخاب تخصص بودند. توجه بیشتر دستیاران به عواملی همچون توانایی انجام خدمات بهتر، کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت در انتخاب تخصص در مقایسه با تأثیر کمتر عواملی همچون موقعیت اجتماعی، اقتصادی و رفاهی نشان می‌دهد که دستیاران در انتخاب رشته بیشتر علایق خود و نیازهای جامعه را مبنا قرار داده‌اند. میانگین نظرات مردان نسبت به موقعیت اجتماعی و درآمد بالا از زنان بالاتر بود هر چند این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار نبود. اما میانگین عامل راحتی و بی‌دردسر بودن در زنان به طور معنی از مردان بالاتر بود. بین میانگین نظرات دستیاران رشته‌های مختلف نسبت به عوامل مؤثر در انتخاب تخصص تفاوت معنی‌داری وجود داشت.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از کلیه دستیارانی که در این طرح مشارکت داشتند و با تکمیل پرسشنامه ما را در اجرای این مطالعه یاری نمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

جدول ۱- نتایج آزمون تحلیل عاملی و چرخش واریماکس

	دسته‌ها عوامل				
سؤالات	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ٤	عامل ٥
سؤال ٥. نداشتن استرس	۰/۹٤٦				
سؤال ٦. راحت و بی‌دردسر بودن	۰/۹۳۲				
سؤال ٤. نداشتن کشیک‌های سنگین	۰/۹۱٤				
سؤال ۸. نداشتن اورژانس	۰/۸۷۱				
سؤال ۹. خدمت به هموطنان		۰/۸۸۸			
سؤال ۱۰. سربلندی کشورم		۰/۸۸۱			
سؤال ۱۱. کمک به بیماران		۰/۸۲۱			
سؤال ۱۷. کمک به ارتقای سطح بهداشت		۰/٥٥۲			
سؤال ۱٤. کسب مدرک تخصصی			۰/۸۰۰		
سؤال ۱٥. بالابردن دانش و آگاهی			۰/۷۸٥		
سؤال ۱٦. توانایی انجام کار بهتر			۰/۷۳۰		
سؤال ۱. علاقه شخصی				۰/۸۰۹	
سؤال ۱۸. پویایی رشته				۰/۷٥۲	
سؤال ۱۳. گستردگی رشته				۰/٥۲۰	
سؤال ۳. درآمد بالا					۰/۸۷٦
سؤال ۲. عنوان و پرستیژ اجتماعی					۰/۸٦۷

عامل ۱- راحتی و بی‌دردسر بودن؛ عامل ۲- کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت؛ عامل ۳- کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر؛ عامل ٤- علاقه شخصی؛ عامل ٥- موقعیت اجتماعی و درآمد بالا

جدول ۲- عوامل موثر در انتخاب رشته دستیاران به تفکیک جنس

سطح معنی داری	کل Mean(SD)	زن Mean(SD)	مرد Mean(SD)	عوامل
۰/۰۲	۲/٤۸(۱/٤)	۲/٦٥(۱/٥)	۲/۲۳(۱/۳)	۱ . راحتی و بی دردسر بودن
۰/٤٥	۳/۹۸(۰/۹)	۳/۹٥(۰/۹)	٤/۰۲(۰/۸)	۲ . کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

۳ . کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر	٤/۲۹(۰/۷)	٤/۳۸(۰/۷)	٤/۳۳(۰/۷)	۰/۲۲
٤ . علاقه شخصی	٤/۲۱(۰/۷)	٤/۱۰(۰/۹)	٤/۱٥(۰/۸)	۰/۱۸
٥ . موقعیت اجتماعی و درآمد بالا	۳/٦۷(۰/۹)	۳/٥٤(۱/۱)	۳/٦۱(۱/۰)	۰/۱٦

جدول ۳- عوامل موثر در انتخاب رشته دستیاران به تفکیک رشته تخصصی

تخصص	عامل ۱ Mean (SD)	عامل ۲ Mean (SD)	عامل ۳ Mean (SD)	عامل ٤ Mean (SD)	عامل ٥ Mean (SD)
داخلی	۲/۳۹ (۱/۲)	٤/۰۰ (۰/٥)	٤/٦٤ (۰/٦)	٤/٤٦ (۰/٥)	۳/۱٤ (۰/۸)
کودکان	۱/۸۹ (۱/۲)	٤/۳۷ (۰/٦)	٤/۲٦ (۰/٥)	٤/٤۰ (۰/۷)	۲/۹۰ (۰/۹)
جراحی	۱/۲۳ (۰/٦)	۳/۷۷ (۰/۹)	٤/۲۰ (۰/۹)	٤/۳۷ (۰/۷)	۳/٥٤ (۰/۹)
زنان	۱/۸۸ (۱/۳)	۳/۹۳ (۰/۹)	٤/۳۸ (۰/۷)	٤/۱۳ (۰/۸)	٤/۱۸ (۰/۷)
پوست	٤/٤٥ (۰/۹)	۳/۹۰ (۱/۲)	٤/۲۱ (۰/۹)	۳/٦۸ (۱/۱)	۳/۸۰ (۱/۱)
قلب	۱/٦۷ (۱/۱)	٤/۱۲ (۱/۱)	٤/۳۰ (۰/٦)	٤/۳٦ (۰/٥)	٤/۰۷ (۰/٤)
رادیولوژی	۳/٥۱ (۱/۱)	٤/۲۷ (۰/٦)	٤/٥٦ (۰/٥)	٤/٤۸ (۰/۷)	۳/۸۸ (۰/۸)
چشم پزشکی	۲/۹۳ (۱/۱)	۳/۳۷ (۱/۲)	۳/۸٦ (۱/٥)	۳/۸٦ (۱/۱)	٤/۳۳ (۰/٦)
روانپزشکی	٤/۲٥ (۰/۷)	٤/۰۱ (۰/٦)	٤/۳۳ (۰/٦)	٤/۱۰ (۰/۸)	۳/۲۲ (۱/۱)
اعصاب داخلی	۲/۹٥ (۱/۰)	۳/۹٤ (۰/۹)	٤/۲٦ (۰/٤)	٤/۰۸ (۱/۰)	۳/٥۰ (۱/۲)
ارتوپدی	۱/۸٤ (۰/۹)	۳/۹٦ (۰/۷)	٤/۳٤ (۰/٦)	٤/۱٥ (۰/۸)	٤/۰۳ (۰/۹)
گوش حلق بینی	۲/۹۳ (۱/۰)	۳/۷۲ (۱/۱)	٤/۰۳ (۰/۹)	۳/۹٦ (۰/۹)	۳/۹۳ (۰/۷)
بیهوشی	۱/٤٦ (۰/۹)	۳/۸۰ (۱/۲)	٤/۲۳ (۰/۷)	۳/۷۳ (۱/۱)	۳/۰۹ (۱/۱)
پاتولوژی	٤/۲۱ (۰/۸)	٤/۲۰ (۰/٦)	٤/٤٤ (۰/٦)	٤/۰۸ (۰/٦)	۳/۲۰ (۰/۸)
جراحی اعصاب	۱/۳۸ (۱/۰)	۳/٥۳ (۱/۲)	٤/۲۹ (۰/٥)	٤/۳٥ (۰/٦)	٤/۲۳ (۰/۷)
بیماریهای عفونی	۳/۸۰ (۱/۲)	٤/۲۰ (۰/۸)	٤/۳۸ (۰/٥)	٤/۰٤ (۰/۷)	۲/۹٦ (۰/۷)
اورولوژی	۳/۱٦ (۱/۱)	٤/۱۳ (۰/٦)	٤/٤۷ (۰/٦)	٤/۰۰ (۰/٦)	۳/۹۰ (۰/۷)
طب اورژانس	۱/٤ (۰/۷)	۳/۷۷ (۱/۱)	٤/۲۲ (۰/۹)	٤/۰٦ (۰/٥)	۳/۱٦ (۱/۲)
F	۲٤/۰۲۲	۱/٥۳۹	۱/۲۳۸	۲/۰۸۱	٦/۳٤۳
P	<۰/۰۰۱ p	<۰/۰۰۱ p	<۰/۲۳۱ p	<۰/۰۰۷ p	<۰/۰۰۱ p

عامل ۱- راحتی و بی‌دردسر بودن؛ عامل ۲- کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت؛ عامل ۳- کسب تخصص و توانایی انجام کار بهتر؛ عامل ٤- علاقه شخصی؛ عامل ٥- موقعیت اجتماعی و درآمد بالا

مراجع

1- Chang PY, Hung HY, Wang K, Huang YH, Chang KJ. Factors Influencing Medical Students' Choice of Specialty. J Formos Med Assoc, 2006; 105(6): 489-96.

2- Abbaszadeh A, Borhani F, Mohsenpour M. Factors Affecting Discipline (Major) Choice among Newly Admitted Students of Nursing in Kerman University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. 2011; 11(6): 600-608. (Persian)

3- AmirAliAkbari S, Arfaeei K, Fardanesh H, AlaviMajd H. Student motivation in choosing midwifery in Tehran university of medical sciences

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

from 1384 to-1385. Iranian Journal of Medical Education. 2008; 7(2):451-3. (Persian)
4- Abdi b. Awareness of the University Candidates on the Academic Program Selection. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2007; 13(2): 131-49. (Persian)
5- Khorvash F, Vesal S, Mousavi S, Ghasemi G, Mehrbod N. Relationship of specialty select and education place with internship students' anxiety in 2010. SDME. 2013; 9 (2):162-169. (Persian)
6- Agaard EM, Julia K, Julien D, Soloman I, Tillisch J, Perez-Stable EJ. Factors affecting medical students' selection of an internal medicine residency program. J Nat Med Assoc, 2005; 97:1264-70.
7- Buddeberg-Fischer B, Klaghofer R, Abel T, Buddeberg C, Swiss residents' speciality choices – impact of gender, personality traits, career motivation and life goals. BMC Health Services Research 2006; 6:137
8- El Seifi OS, Mortada EM, Specialty Choices Among Medical Students And Interns In Egyptian Accredited And Non Accredited Faculties Of Medicine. Current Science International,2011; 1(1): 12-19
9- Van der Horst K, Siegrist M, Orlow P, Giger M. Residents' reasons for specialty choice: influence of gender, time, patient and career. Medical Education 2010; 44: 595–602
10- Lefevre JH, Roupret M, Kerneis S, Karila L. Career choices of medical students: a national survey of 1780 students. Medical Education 2010; 44: 603–612
11- Wright B, Scott I, Woloschuk W, Brenneis F. Career choice of new medical students at three Canadian universities: family medicine versus specialty medicine. JAMA 2004;170(13): 1920-24
12- Harris MG, Gavel PH, Young JR. Factors influencing the choice of specialty of Australian medical graduates. Med J Aust, 2005;183(6):295–300
13- Mehmood SI, Kumar A, AL-Binali A, Borleffs JC. Specialty preferences: Trends and perceptions among Saudi undergraduate medical students. Medical teacher, 2012; 34: S51–S60
14- Hadadgar A, Yousefy A, Sabouri M, Richard G. Psychometric Properties of a Persian Version of the Specialty Indecision Scale: A Preliminary Study. Iranian Journal of Medical Education, 2008; 8(2): 229-37.
15- Hayes BW, Shakya R. Career choices and what influences Nepali medical students and young doctors: a cross-sectional study. Hayes and Shakya Human Resources for Health, 2013; 11(5): 1-12
16- Ko HH, Lee TK, Leung Y, Fleming B, Vikis E, Yoshida EM. Factors influencing career choices made by medical students, residents, and practising physicians. BC Medical Journal, 2007; 49(9): 482-9
17- Subba SH, Binu VS, Kotian MS, Joseph N, Mahamood AB, Dixit N et al. Future specialization interests among medical students in southern India. The national medical Journal of India, 2012; 25(4): 226-29.
18- Azu OO, Naidu E, Naidu J. Choice of specialty amongst first-year medical students in the Nelson R. Mandela School of Medicine, University of KwaZulu-Natal. Afr J Prm Health Care Fam Med. 2013; 5(1): 1-7
19- McManus IC, Livingston G, Katona C. The attractions of medicine: the generic motivations of medical school applicants in relation to demography, personality and achievement. BMC Med Educ 2006; 6: 11-26.
20- Baboolal NS, Hutchinson GA. Factors affecting future choice of specialty among first-year medical students of the University of the West Indies, Trinidad. Medical Education, 2007; 41: 50–56. doi:10.1111/j.1365-2929.2006.02646.x
21- Wright KA, Orcutt VL. Physician Assistant Specialty Choice: A Factor Analysis, The Journal of Physician Assistant Education. 2011; 22(2):20-24
22- Karaoğlu L, Çelebi E, Pehlivan E. Nursing, Midwifery and Health Officer Programs Undergraduate Students' Attitudes towards Their Future Career: Motivating/Demotivating Professional Characteristics and Career Preferences. Journal of Inonu University Medical Faculty 2007; 14(4):219-25.
23- Parsa S, Aghazadeh A, Nejatisafa A, Amini H, Mohammadi M, Mostafazadeh B. et al. Freshmen versus Interns' Specialty Interests, Archives of Iranian Medicine, 2010;13(6): 509-15.

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]

24- Akhund S, Ali Shaikh Z, Bux Kolachi H. Career Related Choices of Medical Students from an International Medical College of Karachi, Pakistan. JLUMHS, 2012; 11(3) : 180-84
25- Newton DA, Grayson MS, Thompson LF. The variable influence of lifestyle and income on medical students' career specialty choices: data from two U.S. medical schools, 1998_2004. Acad Med 2005; 80: 809-14.
26- Dikici MF, Yaris F, Topsever P, Filiz TM, Gurel FS, Cubukcu M. Factors Affecting Choice of Specialty Among First-year Medical Students of Four Universities in Different Regions of Turkey. Croat Med J, 2008; 49:415-20
27- Rehman A, Rehman T, Ateeb Shaikh M, Yasmin H, Asif A, Kafil H. Pakistani medical students' specialty preference and the influencing factors. J Pak Med Assoc, 2011; 61(7): 713-18
28- Oche MO, Raji MO, Kaoje AU, Gana G, Ango JT, Okafoagu N, et al. Medical students' specialty preferences: A survey in a medical school in Northern Nigeria. Sci. Res. Essays, 2013;8(25):1603-9
29- Al-Nuaimi U, McGrouther G, Bayat A. Modernizing medical careers and factors influencing career choices of medical students. British Journal of Hospital Medicine, 2008; 69 (3):163-66
30- Mirvis DM. Choosing a medical specialty: the difference between what students want and what society needs. Israel Journal of Health Policy Research, 2013; 2:18-25 doi:10.1186/2045-4015-2-18.
31- Phillips RL, Dodoo MS, Petterson S, Xierali I, Bazemonre A, Teevan B. et al. Specialty and geographic distribution of the physician workforce: What influences medical student and resident choices. Washington, DC: The Robert Graham Center. Phillips, J. 2009
32- Al-Jarallah KF, Moussa MA. Specialty choices of Kuwaiti medical graduates during the last three decades. J Contin Educ Health Prof, 2003; 23(2):94-100.
33- Wang KI, Chang PY, Hung CY, Huang YH. Analysis of Senior Medical Students' Preferences in Specialty Choice A Survey in a Medical School in Northern Taiwan. Chang Gung Med J, 2007; 30:339-53.

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-12]